

INTERVJU

Prest og profesjon i en ny tid

En prest, en prost og en pamp samtaler om tjenesteboligen som forsvant, det nye timetellingsregimet – og hvor det skal kuttes når Den norske kirke får dårligere råd.

PER ERIK KARLSSON BRODAL, LIV B. KROHN-HANSEN OG MARTIN ENSTAD
I SAMTALE MED HALLVARD OLAVSON MOSDØL

TPT-redaksjonen møtte Per Erik Karlsson Brodal (37), kapellan i Bragernes menighet i Drammen, Liv B. Krohn-Hansen (50), prost i Østre Romerike prosti og PF-leder Martin Enstad (41) til en samtale om hvordan det er å være prest i en tid preget av omfattende strukturelle endringer.

På hvilke måter har prestehverdagen endret seg siden dere ble ordinert?

Martin Enstad: En av de største forskjellene er at jeg som nyordinert prest i 2003 kunne jobbe så mye mer aleine. Proste-, trosopplærings- og gudstjenestereformene har ført til at prestene må samarbeide mer på tvers. Det er på mange måter positivt, men samtidig tidkrevende. Jeg tror at reformene har ført til en svekkelse av presten som selvstendig fagperson – nå går det mye tid til konsultasjon og samhandling. Det er samtidig fint å kunne dra lasset sammen, og jeg tror en del prester kjenner seg mindre ensomme enn tidligere.

Liv B. Krohn-Hansen: Mange endringer har vært til det bedre. Siden jeg ble ordinert i -93, er det for eksempel blitt mer ordnede arbeidsforhold. Jeg hadde som ung prest én frisdag i kvartalet. Nå er ordningen i Borg bispedømme at man i snitt har fri hver tredje helg. Stabene har dessuten blitt bedre til å langtidsplanlegge. Dette har ført til en profesjonalisering av det tverrfaglige samarbeidet. Det er samtidig blitt en tydeligere ledelse av prestatjenesten, noe som har ført til bedre fordeling når det gjelder vikarordninger, og større grad av utjevning i arbeidsbelastning.

Per Erik Karlsson Brodal: Noe av dette var på plass da jeg begynte som prest i Nidaros i 2004, og jeg setter selvfølgelig pris på ordnede arbeidsforhold og regelmessig fri. Samtidig opplever jeg at prestatjenesten er blitt mindre lokalt forankret, og mer byråkratisert. Det enkelte kirke-medlem har ikke på samme måte som før "sin prest". Dette tror jeg er et stor tap. Prestatjeneste handler i stor grad om lokal nærhet og relasjoner. Og jeg tror nok at mange prester føler de har mindre frihet enn tidligere.

Er det noen av Den norske kirkes reformer du kunne tenke deg å reversere?

Per Erik Karlsson Brodal: Det er et vanskelig spørsmål. Prostereformen var på plass før min tid. Med gudstjenestereformen var det faktisk mye bra selv om det gikk i raskeste laget. Trosopplæringen skulle jeg imidlertid ønske man hadde sett på omfanget av før det barka i vei. Nå har jeg inntrykk av at det blir mer fokus på kvantitet enn kvalitet.

Liv B. Krohn-Hansen: Trosopplæringsreformen har gitt oss mye bra, men det ensidige fokuset på bredde er krevende. Vi klarer ikke å komme opp i 70 prosents deltakelse på breddetiltakene – konfirmasjon skiller seg ut, og jeg tror vi må få

mer fokus på de faste tiltakene. Når det gjelder gudstjenestereformen, mener jeg den ble for omfattende i forhold til det prosessen ga. Akkurat det er en sorg. Jeg hadde store forhåpninger, men erfarte at mye av det menighetsrådene skulle ta stilling til, opplevdes tappende lokalt. Kirken hadde veldig stor tro på at lokaldemokratiet skulle gi oss de beste ordningene. Selv mener jeg prosessen burde vært langt enklere og mer samlende.

Martin Enstad: Jeg tror at mange i menighetsrådene følte at både trosplæringsreformen og gudstjenestereformen ba dem ta stilling til spørsmål de ikke hadde greie på. I gudstjenestereformen gikk man først veldig bredt ut; så smalnet man inn. Det er i seg selv en krevende øvelse. Det ble for mye papir som skulle leses, og for mange skjema som skulle fylles ut.

Det er ikke bare rammene for gudstjenesten som har endret seg, men også prestens adresse. Hvordan opplever dere opphevingen av boplikten?

Liv B. Krohn-Hansen: Jeg har bodd i tjenestebolig hele livet – med unntak av de årene jeg var student, og gjør det fortsatt. Jeg ser mange styrker ved ordningen. Samtidig innser jeg at det måtte komme en oppmykning. Gjennom årene har kirken mistet mange flinke prester på grunn av boplikt, og på sikt tjener nok prestene som privatpersoner på ordningen. Spørsmålet er imidlertid hvordan man skal klare å bygge bånd til lokalmiljøet? Jeg er redd at det er menigheten som kommer til å lide i det lange løp.

Martin Enstad: Opphevingen av boplikten var resultat av en politisk prosess. Personlig er jeg glad for utfallet. Vi hadde et sterkt ønske om å bo i egen bolig da vi flyttet sørover fra Øksnes – det var faktisk bestemmende for hvilke prestestillinger som det etter hvert var aktuelt å søke. Generelt er jeg opptatt av at man ikke skal gjøre presterollen for spesiell. I det norske samfunn stilles det for eksempel ikke krav til at legen eller rektor skal bo i bygda, og det er mulig å være en synlig og engasjert prest uten at man bor i nærmiljøet. Som PF-leder er jeg opptatt av rekruttering, og i årene som kommer vil det være viktig å kunne tilby bolig for å sikre rekruttering i deler av landet.

Per Erik Karlsson Brodal: Jeg er personlig splitta i spørsmålet om boplikt. På den ene siden er jeg opptatt av prestens nærvær i lokalsamfunnet. Samtidig er den nye ordningen blitt veldig bra for oss som familie. Man må imidlertid ikke glemme at det er viktig å sikre rekruttering i hele landet. Bolig er særlig viktig i distriktene der det kan være en stor risiko å investere, men også i byene – der kan bolig bli ekstremt dyrt.

Hva er erfaringene så langt med den nye arbeidstidsavtalen?

Per Erik Karlsson Brodal: Selv synes jeg det går mye tid til administrasjon, og de Excel-arkene vi har fått, er ubrukelige. Det hele oppleves også som en klarere styring fra arbeidsgivers side, og jeg opplever at den nye ordningen binder arbeidstiden mer enn før. Så jeg er ikke akkurat begeistra.

Martin Enstad: Jeg får mailer og telefoner fra prester som takker og sier at uten den nye arbeidstidsavtalen ville de ikke fortsatt som prester. Så er det andre som er misfornøyde. Men mye av misnøyen handler om de digitale verktøyene mer enn avtalen. Samtidig er jeg helt klar over at dette er en avtale som ikke alle prester er glad for. Jeg tror avtalen kan hjelpe prestene til å prioritere samtidig som den gir en veldig stor grad av frihet. Men det er klart vi må få tekniske verktøy som fungerer godt.

Liv B. Krohn-Hansen: Som prost gikk jeg inn i ordningen med godt mot. "Nå skal vi være moderne arbeidstakere," tenkte jeg. Men for å være ærlig – entusiasmen har dabba av. Det handler i stor grad om at det har tatt så mye tid å følge opp disse regnearkene. Mange av prestene er rett og slett blitt demotiverte. Det kommer tydelig fram i medarbeidersamtalene. Nå ser det riktignok ut som TID fungerer bedre enn de Excel-arkene vi hadde i starten, men dette har uansett vært krevende. Jeg håper også at arbeidstidsavtalen reforhandles. Man bør blant annet se på hvordan dette med beredskap avlønnes.

Hva tror dere nye Arbeidstidsavtalen – og logikken som følger med den, på sikt kan gjøre med presters selvforståelse?

Per Erik Karlsson Brodal: Jeg er redd for at dette er en av flere faktorer som kommer til å endre presters selvforståelse dramatisk. Jeg er redd vi blir "kirkelige konsulenter" som farer avgårde fra det ene til det andre oppdraget på kryss og tvers i prostiet, framfor å ta oss av helheten i den enkelte menighet. Jeg vet at jeg høres gammeldags ut når jeg sier dette, men jeg er redd for at vi går fra å tenke på det å være prest som noe vi er, noe som preger hele livet vårt, til at det blir en jobb og en rolle vi går inn og ut av. "Når vi stempler ut, er vi ikke lenger prester." Det tror jeg vil være et tap både for kirka som helhet og for den enkelte prest.

Liv B. Krohn-Hansen: Ny arbeidstidsavtale har gjort preste-tjeneste mer lik andre jobber. Time-telling sier noe om at nok er nok – det bra. Når flere prester melder om at timetelling oppleves demotiverende, er det ikke bra. Jeg ønsker mindre vekt på antall timer og større vekt på hvordan vi fordeler arbeidstid mellom de ulike delene av tjenesten.

Martin Enstad: Arbeidstid er ikke noe nytt. Tjenesteordningen har lenge slått fast at "den enkelte prest kan ikke pålegges gjøremål som samlet inklusive reisetid ikke kan påregnes utført på tilfredsstillende måte innenfor normal arbeidsuke" (§14). Normal arbeidsuke er nå blitt tydelig definert. Jeg tror avtalen primært vil gi prester frimodighet til å ta fri og sette grenser, og jeg er overbevist om at det er rekrutterende.

La oss se inn i glasskula – alt tyder på at Den norske kirke vil få trangere økonomi i åra som kommer. På hvilke områder i kirkestrukturen bør det kuttes først?

Martin Enstad: Alle er enige om at det er viktig å drifte kirkens administrasjon så effektivt som mulig. Den norske kirke trenger en debatt om sine prioriteringer og hvilke organisatoriske konsekvenser dette må få. Til nå har arbeidsgiver vært flinkere til å kutte hoder enn oppgaver. Kirken må finne ut hvordan man får mest mulig kraft i førstelinjen. Det skjer neppe gjennom å bruke osthøvelen. Jeg håper på en kirkeorganisasjon der man i større grad stoler på fag-

kompetansen i førstelinjen.

Per Erik Karlsson Brodal: Jeg tror det er svært viktig at det ikke kuttes i førstelinjetjenesten, og at man ikke reduserer antall prestestillinger, som vi har begynt å se en del eksempler på.

Liv B. Krohn-Hansen: Dessuten tror jeg det blir viktig med arbeidsfellesskap som er så store at man ikke blir så sårbare i møte med sykdom og permisjoner. Vi må også ha store nok kirkekontor som kan drifte menighetsrådene som får stadig flere oppgaver. Og så er det på tide at vi får enhetlige elektroniske verktøy. Per i dag er et alt for mange hjemmesnekra løsninger.

Kirkemøtet har vedtatt at daglig ledelse av menighetsrådenes virksomhet skal være regelfestet. Hvilke kvalifikasjoner forutsetter god lokal ledelse?

Per Erik Karlsson Brodal: Det er ikke gitt at presteutdanningen gir alt som det spørres etter. For meg vil personlig egnethet bety mye, og at den lokale leder er god på relasjoner.

Liv B. Krohn-Hansen: Det er viktig at vedkommende har en god forståelse av hva kirken er, og deltar i menighetens liv. Jeg mener en daglig leder må ha minst 90 studiepoeng med kirkefaglig kompetanse. Personlige egenskaper som evne til samhandling og gjennomføring står også høyt på lista.

Martin Enstad: Vedkommende trenger bred kirkefaglig kompetanse, normalt bør dette være soknepresten.

Hvis man nå framover skulle teste ut noen lokale modeller for ledelse i DnK, hva vil dere konkret foreslå?

Martin Enstad: En mer presset økonomi vil gi mindre rom for rene lederstillinger. I Skedsmo kirkelige fellesråd er det soknepresten som leder den lokale staben. I en krevende økonomisk situasjon har man prioritert fagstillinger og har ingen rene administrative stillinger i den lokale kirkestaben; disse er på kirkevergens kontor. Dette kan prøves ut andre steder. I en slik modell bør soknepresten få noen flere verktøy, som ansvaret for medarbeidersamtaler med staben man leder og ansvar for det lokale budsjettet. Og så kan man gjerne prøve ut litt forskjellige varianter på steder i landet der prosti og fellesråd er sammenfallende. Et sted kan man

forsøke å la kirkevergen være leder, et annet sted prosten.

Liv B. Krohn-Hansen: Jeg ser for meg en prøveordning der man lar prosten få kirkefaglig ansvar for alle i kirkelige stillinger, mens kirkeverge får ansvar for å følge opp arbeidstidsavtaler, ferieavvikling, permisjoner og det rent administrative. På den måten kan prosten få frigjort tid til å være liturg og predikant. I dag blir det til at prosten sitter med alle disse skjemaene, og det er ikke det man trenger teologisk embets-eksamen til.

På oppløpssiden – hvordan kan man unngå at skillet mellom kirke og stat ikke blir et skille mellom kirke og folk?

Per Erik Karlsson Brodal: En viktig brikke i å unngå det er at vi opprettholder en kirkelig betjening i alle lokalsamfunn – at vi er en del av lokalsamfunnet både som trossamfunn og som en viktig kulturaktør – at vi som kirke er tilgjengelig både for dem som er innom en gang i

blant, for eksempel ved de store anledningene i livet eller året, og dem som kommer jevnlig til kirka. Og for å få til dette er vi avhengig av mange nok prester, kirkemusikere, kirketjenere og andre kirkelige tilsatte, og at disse trives med arbeidet sitt og har en glød for det de holder på med.

Liv B. Krohn-Hansen: Det er sterke bånd mellom Den norske kirke og folk. De båndene vil fortsette å være sterke også når kirkens forhold til staten blir annerledes.

Martin Enstad: Jeg tror ingen har døpt sine barn, latt seg konfirmere, giftet seg i kirken eller valgt kirkelig gravferd for sin nærmeste fordi vi har hatt en statskirke. Ingen har gått til gudstjeneste eller søkt sjelesorg fordi presten har vært statstjenestemann. Å være folkekirke vil ikke være særlig annerledes i 2017 enn i 2016. Så er det avgjørende at kirken over tid ikke ekskluderer de brede lag i folket, som mener de hører til i kirken, uten at de bidrar til slitasjen av kirkebyggene.